

ԻՆՉ Ե ՈՒՏԻԼԸ

628.4

Ի-61

Թ Ի Յ Լ Ի Ս

1930 թ.

04 AUG 2010

А Р М.
2-794a 6-61

814

Г. П. Б. на обяз. экз.

6182

Г.П.Б-на обяз. экз.
Лнгр. 1930 г.
Акт № М-498

1930 г.

40604-63

Ա. Ֆ. Մյասնիկյանի ան. հրատարակչութ. «Զարյա Վոստոկա»-ի

Պատվեր № 1790

Գլավլիտ № 1695

Քաջադ 2000

ԻՆՉ Ե ՈՒՏԻԼԸ

Սովորաբար արդյունաբերության մեջ հումուլթ են համարում այն ապրանքները, այն նյութը, վորից գործարաններն ու ֆաբրիկաները մշակում են իրենց արտադրանքը:

Ձխոսելով հանքերի (յերկաթի, պղնձի և այլն) նավթի և քարածխի մասին, վորոնք ստացվում են անմիջապես հողից, հումուլթի բոլոր տեսակները կարելի չե բաժանել յերկու մասի, առաջինը՝ կենդանական հումուլթ, վորը ստացվում է անասուններից — բուրդ, կաշի, աղիքներ, յեղջուրներ, վոսկոր և այլն. և յերկրորդ՝ բուսական հումուլթ՝ կտավահատ, բամբակ և այլն: Մարդիկ ոգտվում են հումուլթի այդ տեսակներից իրենց անհրաժեշտ կարիքները հոգալու համար. նրանցից պատրաստում են իրենց համար հագուստ, տնային անհրաժեշտ իրեր և ապրուստի այլ առարկաներ, զարդարում են իրենց բնակարանները և այդ իրերն իրենց անմիջական նպատակին ծառայելուց հետո (մաշված շորեր, վոտնամաններ և այլն), այրում են կամ դուրս են թափում:

Բայց մենք այնքան հարուստ և այնքան ապահովված չենք հումուլթի պաշարով, վորպեսզի դեն ածենք

այն իրերը, վորոնք վերջացրել են իրենց ծառայութիւնը, կատարել են իրենց նախնական դերը:

Մաշված և սլատառոտված շապիկը, խելացի կերպով վերամշակման յենթարկելով համապատասխան ֆարքիկաներում և գործարաններում, կարելի չէ դարձնել նորից լավ, ամուր կտոր: Հին, մաշված կրկնակոշիկը կարելի չէ դարձնել նոր: Նույնիսկ գրված, պատառոտված թղթից, հին գրքերից կարելի չէ ստանալ մաքուր, լավ թուղթ:

Այն ամբողջ խլամը և աղբը, վոր իզուր տեղ երևում ամեն մի առանձին տնտեսութեան մեջ, կարող ե ղեռ չատ մեծ ոգուտ բերել. կարելի չէ նորից ոգտագործել, վորպէս հումութ արդյունաբերութեան համար, ուստի և նա միանգամայն արժեքավոր և ոգտակար նյութ է:

Այդ աղբը սովորաբար կոչվում ե ուտիլ (ոտարբառ ե, վոր նշանակում ե «ոգուտ»), և կարող ե հումութի յերրորդ տեսակը համարվել բացի բուսական և կենդանական հումութից:

Սկզբում գործ եր անում միայն հին փալասը, թուղթ ստանալու համար: Ապա գտան հին բրդի փալասներից բրդի թելեր, գործվածքներ, կտոր և մի շարք ոգտակար ու կարևոր իրեր ստանալու վերամշակման միջոցը:

Ներկայումս չկա այլ ևս վորեւե առարկա, վոր հնարավոր չլիներ, այսպէս թե այնպէս, ոգտագործել, արժեքավոր ու կարևոր իրեր ստեղծել:

Արտասահմանում հաշվել են, վոր ամեն մի բնակչի տարեկան գալիս ե մոտավորապէս 16 կիլոգրամ

միայն փալաս և յեթե այդ փալասը վոչնչացվեր, արդյունաբերութեան համար ոգտակար հսկայական քանակութեամբ նյութ կկորչեր իզուր տեղը: Ուստի և ամեն մի յերկրում կազմակերպված ե ուտիլի համաքման գործը, վորը հավաքելուց հետո տանում են ֆարքիկաները վերամշակելու համար:

Միայն Գերմանիայում, վորտեղ բնակչութիւնը կազմում ե մոտավորապէս 65 միլիոն, ամեն տարի հավաքվում ե 1,25 — 1,5 միլիոն տոնն փալաս: Իսկ մեր 150 միլիոն բնակչութիւն ունեցող Միութեան համար այդ հնարավորութիւնները չատ ավելի մեծ են: Ներկայումս մեզանում մոտավորապէս 600—750 տոնն փալաս են հավաքում: Այդ բանը բացատրվում ե ուտիլի հավաքման գործի վատ կազմակերպմամբ, և նրանով, վոր բնակչութեան լայն մասսաները չգիտեն, թե ի՞նչ պիտի մեծ ոգուտ կարելի չէ ստանալ այդ, առիթն ուլթ, բոլորի համար անպետք աղբից և խլամից:

Անգլիական մանածագործներն ասում են. «Ամեն մի թելի կտոր ունի յերկու ծայր, ուստի և պետքական ե գործելու համար» և այդ ասացվածքում թաղնված ե չատ խորը միտք: Իրոք, արտագործութեան այժմյան տեխնիկայում, ժամանակակից կատարելագործված մանածագործական մեքենաներով տեքստիլ գործարանները լայն չափերով գործ են անում ջուլհալութեան մեջ վերամշակված և ձևափոխված փալասը, վորովհետեւ փալասի գինը հումութից չատ ավելի եժան ե: Ֆարքիկային այն գործվածքները, վորոնք գործածված են մի անգամ արդեն ոգտագործված փալասների խառնուրդից, ավելի եժան են, քան միայն մա-

քուր բրդից պատրաստված գործվածքները: Բացի այդ՝
ավելանում է նաև գործվածքների քանակը, վորոնց
կարիքը մենք այնքան չափ ենք զգում:

Բայց կան նաև շատ ապրանքներ, վորոնք ուտիլ-
հումուլթ են, և նույնպես մեծ չափերով գործ են ան-
վում ֆաբրիկաների և դարձարանների արտադրության
մեջ:

Այդպիսիների թվին է պատկանում վոսկորը, վորն
իրբև ավելորդ աղը, ստացվում է յերչիկային (կալ-
բասի) արտադրությունից, կամ կերակուր պատրաս-
տելիս համալրվում է խոհանոցներում. մեր հանրապե-
տության լայնածավալ դաշտերում թափված են վոս-
կորներ, վորոնք քնում են սատկած անասունների վը-
տելուց, կամ դաղանների ու թռչունների պատառո-
տած դիակներից: Վոսկորը սովորաբար մանրացրած
ձևով գործ է անվում հողի պարարտացման, չաքարի
ֆիլտրացիայի, սոսինձ և այլ բաղմամբով ոգտակար ի-
րեր պատրաստելու համար:

Բացի այդ, ուտիլ են այն մետաղների կտորները,
վորոնք վերահալվում են, հին թուղթ, այլ կերպ կոչ-
ված՝ մակլատուրան, վորից պատրաստում են նոր
թուղթ, լրագրների, տետրերի, նամակների և այ
իրերի համար, կաշու կտորները և հին վոտնա-
մանները, վորոնք սովորաբար գործ են անվում
դաշտերի պարարտացման համար, և մի շարք այլ ան-
պեղացած իրեր: Անվածից բոլորի համար պարզ պետք
է լինի, վոր այսպես կոչված, ուտիլը, հսկայական նը-
շանակութուն ունի արդյունաբերության համար, ուս-
տի և արժանի յե մեծ և լուրջ ուղադրության վո՛չ մի-

այն այդ գործով զբաղվող մասնագետների, այլ և
բնակչության ամենալայն մասսաների կողմից:

Մեր արդյունաբերության զարգացման արագ
տեմպը, ֆաբրիկաների և գործարանների հսկա ա-
ճումը պահանջում են տեխնիկական հումուլթի համալր
ման ցգալի ավելացում:

Ամեն մի գիտակից աշխատավոր գյուղացի կամ
բանվոր, կարմիր բանակային, կամ տանտիկին, պիտի
մտածի այդ մասին, վորպեսզի իրեն կողմից մասնակ-
ցություն ցույց տա մեր գործարանների և ֆաբրիկա-
ների հումուլթի պահանջի բավարարման գործին: Ա-
ռանց վորևե միջոց ծախսելու, ուտիլի մթերում կատա-
րող զոստորդից և կոտպերացիայից կարելի յե խնայել
հսկայական քանակությամբ վալյուտա, և մատակա-
րարել արդյունաբերությանը պահանջվող հումուլթ:

Միաժամանակ պետք է հիշել, վոր ոտաբերկրյա
գործարանները շատ շահադրգույն են ստանալու մեզ-
նից մեր ուտիլը: Նրանց գործարաններին չի բավակա-
նանում սեփական հումուլթը, և նրանք ստիպված են
այդպիսին ներմուծել արտասահմանից: Այս բանից
ոգտվելով, մենք կարող ենք մեր արդյունաբերությու-
նից մնացած ամբողջ ավելցուկն արտահանել արտա-
սահման և դրանից գոյացած փողով գնել մեքենաներ՝
մեր գործարանների համար տրակտորներ՝ գյուղատն-
տեսության համար:

Ուտիլի համալրման մեր հնարավորությունները
հսկայական են: 1925—26 թ. մինչև 1928—29 թվա-
կաններն ուտիլի համալրումը գրեթե ավելացել է վեց
անգամ: Իսկ հնգամյակի վերջում՝ 1932—33 թվին

պետք է հավաքվի ավելի քան մեկ միլիոն տոնն (60 միլիոն փութ), կամ 25 միլիոն ավելի այդ գործը սկսած՝ 1925—26 թվականից։ Այնուամենայնիվ այդ քանակը նույնպես ղեռ բավական չէ, վորովհետև նա կազմում է աղբի, կամ անպետք խլամի միայն կիսից մի քիչ ավելին։

Բայց, վորպեսզի հավաքվի ուտիլի այդ քանակությունը, անհրաժեշտ է բոլոր աշխատավորներին ոժանդակութիւնը և մասնակցութիւնը, հարկաւոր է, վորպեսզի ամեն մի աշխատավոր գիտենա այն մասին, թե ի՞նչ ոգուտ կարելի յի ստանալ ածպետք և ավելորդ աղբից, ի՞նչպես պետք է պահպանել փալասը և ուտիլի մյուս տեսակները։ Անխնամ և անուշադիր վերսրբերմունքն ուտիլի գործին հաճախ հասցնում է այն բանին, վոր հավաքած ուտիլը փտում է և արդյունաբերութիւն համար դառնում բոլորովին անպետք։ Վորպեսզի իմանան, թե ի՞նչ է ուտիլը և ի՞նչպես պետք են վարվել նրա հետ, հարկաւոր է մանրամասն կանգ առնել նրա տարրեր տեսակների վրա։

ՓԱԼԱՍԸ

Ուտիլի հիմնական և գլխաւոր տեսակը, վոր կազմում է նրա ամբողջ քանակի կեսից ավելին, հանդիսանում է տեքստիլ գործվածքների գործածութիւնից հետո մնացած ավելորդ մնացորդները, կամ ժողովրդական բառով ասած՝ փալասը։

Ըստ այն թելի տեսակի, վորից կազմված է փալասը, այդ ուտիլը կարելի յի բաժանել յերկու մասի,

քուսական ծագում ունեցող և կենդանական ծագում ունեցող փալաս։

Առաջին տեսակին է վերաբերում բամբակի, կտավ հատի, թելերից գործվածքի փալասը, վորոնք ձեռք են բերում վոչ միայն մեր Միութիւն մեջ, այլ և ներմուծում են արտասահմանից։

Կենդանական ծագում ունեցող՝ բրդի թելերի գործվածքների փալասը կազմում է փալասի յերկրորդ տեսակը։

Հավաքած փալասը, ինչպես արդեն վերեն ասեց, վերամշակվում է արդյունաբերութիւն մեջ և վերածվում զանազան տեսակի գործվածքների։ Փալասի սպառողներին, կոպիտ կերպով, կարելի յի բաժանել յերկու կատեգորիայի։

Փալասի սպառողների առաջին կատեգորիային են պատկանում քղքի և տոլային (тонева) արդյունաբերութիւնը։ Ներկայումս կտավհատի և բամբակի փալաս սպառող Փարբիկաների թիւը հասնում է 30-ի։ Նրանց պահանջը կազմում է տարեկան մոտ 40000 տոնն (2,5 միլ.) այդ տեսակի փալաս։

Վորպեսզի կտավհատի, կամ բամբակի փալասը կարողանա դնալ թղթի Փարբիկաները վերամշակման, անհրաժեշտ է այդ յերկու տեսակի փալասներն էլ համապատասխան ձևով տեսակավորել։ Վոչ մի դեպքում չի թույլատրվում նրանց խառնել ընդհանուր մասսայի հետ։

Տարբերել բամբակի և կտավհատի փալասը, վորոչ նշաններ իմանալու դեպքում, առանձնապես դժվար չի, վորովհետև բամբակի փալասը սովորաբար ավելի

փափուկ է, գործվածքի միջի թելերն ավելի բարակ են, ընդհակառակը, կտավատի գործվածքն ավելի կուպիտ է և թելերն ավելի ուռուցիկ են: Ներկելիս բամբակի գործվածքներն ընդունում են ավելի պայծառ գույներ, ուստի նույնպես հեշտ է տարբերել:

Բացի այդ, բամբակի փալասներին են վերաբերում նաև բամբակե հագուստները:

Փալասի այդ տեսակը գործ է անվում արդյունաբերության առանձին տեսակի — ֆաբրիկային արդյունաբերության մեջ, վորը պաշտոնապես է ամուր կարտոն, պայուսակներ արկղեր և այլն:

Բամբակի և կտավատի փալասի խոշոր կտորները, սովորաբար առանձնացվում են ընդհանուր մասսայի միջից և գործ են անվում մեքենաները, դադդահները, չոգեմեքենաները սրբելու համար:

Կտավատի փալասներն իրենց հերթին պետք է բաժանվեն.

1. Ըստ գործվածքի բնույթի — քաթան, բրեզենտանման կտոր և բամբակի կտավատ գործվածք:

2. Ըստ գույնի՝ սպիտակ, բնական գույնի և ներկված:

3. Ըստ մաքրության՝ մաքուր, կիսակեղտոտ (տեղ-տեղ կեղտոտ) և կեղտոտ ու մաշված, ամբողջովին ցեխի մեջ կորած,

4. Ըստ ամրության՝ ամուր — պատռելիս դժվարությամբ պատռվող և վոչ ամուր — հեշտությամբ պատռվող:

Վորովհետև հեշտությամբ պատռվող փալասը փտած է լինում, ապա նա համարվում է անպետք և

կարելի չէ գործ անել միայն վատ տեսակի թուղթ ստանալու համար (տոլային կարտոն և այլն):

Բամբակե փալասը բաժանվում է տեսակների միայն ըստ գույնի և ըստ մաքրության, վորովհետև մուգ և կարմիր գույները հեշտությամբ չեն մաքրվում ներկից և չեն կարող տալ մաքուր, սպիտակ թուղթ:

Փալասն ըստ տեսակների բաժանելիս մեծ ուշադրություն են դարձնում նաև գործվածքի մշակման ձևի վրա: Խյուղական միջոցներով մշակված գործվածքներն ավելի թանգ են գնահատվում, վորովհետև նրանց միջի թելերն ավելի ամուր են և ավելի քիչ են լինում մաշված, չնորհիվ այն բանի, վոր նրանք մանված և գործված են տնային դադդահների վրա և վոչ հատուկ գործարանային մեքենաների:

Գործարանային մշակությունն ընդհակառակը, գործվածքի թելեր ավելի չէ քաշում և մասամբ նույնիսկ կտրտում է և կարծացնում է, վորը պակասեցնում է այդպիսի գործվածքի փալասի վերամշակման հնարավորությունը:

Այստեղ ավելորդ չի լինի հիշել, վոր թղթի բոլոր տեսակները պատրաստում են փալասից: Թղթի մեծ մասը, ավելի չափ գործածվող և գնի տեսակետից մատչելի, պատրաստվում է ալպես կոչված ցելյուլոզայից — հատուկ ձևով մշակված փայտից և մակրատուրայից — հին, ոգտագործված թղթից, վորի մասին դեռ կխոսվի մանրամասն: Իսկ փալասից պատրաստվում է ավելի լավ տեսակի թուղթ, ավելի յերկար ժամանակ գործածվող և ավելի դիմացկուն:

Կտավի և բամբակի փալասը, բացի թղթի արդյուն

նաբերությունից, սպառում են նաև տոլ (ТОЛЬ) արտադրող գործարանները, վորը փոխարինում է թիթեղյա, հարդյա տանիքներին: Տոլը ներկայացնում է լրենից կարծր կարտոն, սոսնձով հաղեցրած և խառնած մանր ավաղ: Տոլային կարտոն ստանալու համար գործ են ածվում փալասի ամենացածր տեսակները, բոլորովին մաշված և կտրտված թեկերով:

Փալասի սպառողների յերկրորդ կատեգորիային և վերաբերում տեքստիլ արդյունաբերությունը:

Տեքստիլ արդյունաբերությունը սպառում է գլխավորապես վոլյտարի, գառան, ուղտի և այծի բուրդ:

Բրդի հումուլթն իր նախնական դրությամբ աչքի չէ ընկնում հետևյալ նշաններով.

1) Փափկությունն ունի հիմնական նշանակություն, վորովհետև նրանից և կախված գործվածքի վորակը. կոպիտ բրդից կարելի չէ ստանալ միայն կոպիտ բրդյա, ծանր գործվածքներ:

2. Խնճվածությունն ու բարակությունը -- Այս յերեք հատկություններից նույնպես կախված է գործվածքի վորակը: Ինչքան բարակ, յերկար և խճճված է բուրդը, այնքան բարձր կլինի գործվածքի հատկությունը:

3. Գույնը, ամենից գնահատելին սպիտակ, բնական գույնն է, վորովհետև այս հեշտ է ներկել ցանկացած գույնով:

Միանգամայն հասկանալի չէ, վոր թված յերեք հատկություններն անմիջականորեն վերաբերում են նաև բրդի թեկերից կազմված փալասներին, այստեղ հարկավոր է ասել միայն այն, վոր բրդի գործվածք-

ներից նորից թեկ վերարտադրելու տեսակետից, վորա կի գնահատման համար հիմնական նշանակությունն ունի, փալասներից թեկերն իրարից բաժանելու հեշտությունը:

Այսպես կոչված արհեստական բրդի մշակությունը (արհեստական կերպով ստացվող բրդի թեկի) կատարվում է հատուկ մեքենաներով, վորոնք բաժանում են գործվածքները թեկերի: Ինքնուստինքյան հատկանալի չէ, վոր փալասը, ոգտագործման տեսակետից, վորքան հեշտ է բաժանվում առանձին թեկերի, այնքան գնահատելի չէ:

Ուստի ամենահեշտ և ամենահասարակ կերպով վերամշակման են յենթարկվում ձեռքով գործված կտորների փալասները, վորովհետև նրանք տալիս են ավելի յերկար և ավելի դիմացկուն թեկեր:

Գործվածքային ապրանքներից ավելի գնահատվում են կամվոլային գործվածքները, շնորհիվ այն բանի, վոր նրանք մշակվում են ավելի բարակ, յերկար և խճճված բրդից: Վերջին տեղն են բռնում մահուդի գործվածքները, վորովհետև նրանց թեկերը մեծ դժվարությամբ են բաժանվում իրարից:

Բայց այստեղ, ինչպես նաև կտավի և բամբակե փալասների մեջ նշանակություն ունի գործվածքի մշակման բնութիւնը:

Գյուղական տնական-գործած մահուդները, արհեստական բուրդ ստանալու համար, ավելի արժեքավոր են, քան գործարանայինը:

Արհեստական բուրդ ստացվում է նաև հին մուլտակից և նրա առանձին ծվեններից: Այդ դեպքում

հարկաւոր ե մօրթու վրայից խուզել բուրդը, իսկ մնացած մաղերը կարելի չե ոգտադործել թել ստանալու համար:

Բացի մաքուր բրդի փալասներից, արհեստական բուրդ ստանալու համար վերամշակում են նաև խառնուրդ կտորների փալասները: Սառնուրդ կտոր ե կոշվում կիսաբրդյա կտորը, վորին ալելացրած ե կտավե, կամ բամբակի թելեր: Սառնուրդ կտորից նորը ստանալու համար մինչև թելերի բաժանելը յենթարկվում ե նախնական վերամշակման—կարբոնիլացիայի, այսինքն հատուկ քիմիական խառնուրդով ալրման են յենթարկվում բուսական թելերը:

Բրդի փալասներին են վերաբերում նաև թաղիքե կտորները, թաղիքը, թաղիքյա վտտնամանները, վորոնք շատ քիչ են սպառվում մեր արդյունաբերության մեջ, վորովհետեւ միանգամայն դժվար ե այժմյան տեխնիկական պայմաններում վերամշակել ե արհեստական բուրդ ստանալ: Այդ ուտիլը մեծ մասամբ արտահանվում ե արտասահման ե այնտեղից գոյացած միջոցներով կարելի չե գնել սարքավորում մեր ֆաբրիկաների ե գործարանների համար ե գյուղատնտեսական մեքենաներ՝ հողադործության համար:

Բրդի փալասների մի մասը (մեծ մասամբ թաղիքյա փալասները) վաճառվում ե տոլային արդյունաբերությանը, վորը սպառում ե այն, ինչպես ե կտավի ու բամբակի փալասները, կտորներ պատրաստելու համար:

Տեքստիլ արդյունաբերության արհեստական բրդի պահանջը չի բավարարվում ներկայիս հավաքվող

փալասների քանակով: Բալական զգալի մասը (բացառապես փափուկ-բրդյա փալասներ) ստիպված ենք ներմուծել արտասահմանից, ինչպես ե ստիպված ենք արտասահմանից գնել նաև նոր բուրդ:

Սորհրդային հասարակության ե առանձին քաղաքացիների անելիքը կայանում ե նրանում, վոր ուժեղացվի այդ մթերումը, լրիվ կերպով մատակարարվի արդյունաբերությունը պահանջված հումութով. մանավանդ փափուկ-բրդյա փալասներով ե այդպիսով ազատել նրան արտասահմանից կախում ունենալուց:

Բացի փալասների թված տեսակներից պետք ե հիշել նաև թուկերի խումբը, վորն ընդգրկում ե իր մեջ ցանցեր, թելեր, թուկեր, ոգտադործված կանատներ, հին ջրաղացի ցանցեր, նույնպես ե մաշված, թելի վտտնամաններ: Մինչև հիմա ուտիլի այդ ամբողջ խումբը արտահանվում եր արտասահման, անհնար լինելով մեր արդյունաբերության մեջ ոգտալործել:

Ներկայումս «Ուտիլգոստորգը» ձեռնրկել ե Նիժնի — Նովոբորոդում հին դյուղացիական ցանցերի ե այլ թուկերի փալասները վերամշակող, թելեր դարձնող մեծ կոմբինատի կառուցմանը ե սարքավորմանը: Բացի հին փալասներից, ուտիլ կազմակերպությունների ջրջանառության մեջ ե մտնում մի այլ տեսակի ուտիլ—կարի արդյունաբերության մեջ գործվածքների մանր կտորտանքը: Փալասի այդ տեսակը նույնպես ոգտադործվում ե արդյունաբերության նույն ճյուղերում, ինչպես ե հին փալասը, այն տարբերությամբ միայն, վոր նոր գործվածքները աչքի յեն ընկնում իրենց թե-

լերի մեծ դիմացկանությամբ, ուստի մեծ արժեք են ներկայացնում արդյունաբերության համար:

Ռ Ե Զ Ի Ն

Վերևը մենք խոսեցինք գործվածքային ուտիլի, կամ փալասի մասին: Բայց կան դեռ ուտիլի շատ տեսակներ: Դրանց թվին է պատկանում նաև ռեզինը:

Հիմնական հումուլթը, վորից ստացվում է ռեզինը, հանդիսանում է կաուչուկը: Կաուչուկը ներկայացնում է իրենից հատուկ մի տեսակ ծառի հյուսվածք, վորը բուսնում է տաք յերկրներում: Մեր հանրապետության մեջ այդ ծառերը բուսնել չեն կարող, վորովհետև չունեն իրենց համար համապատասխան տաքություն և հող, ուստի և մենք ստիպված ենք կաուչուկը ներմուծել արտասահմանից, ծախսելով դրա վրա վալյուտա:

Սակայն դոյություն ունեցող տեխնիկան հնարավորություն է տալիս արդեն մաշված ռեզինից վերականգնել համապատասխան վերամշակման միջոցով, նրա բոլոր հատկությունները: Ուստի ամեն տեսակի հին ռեզինը դեռևս ոգտադրել նյութ է (ուտիլ) և կարող է ոգտադրվել շատ ավելի, քան մի անգամ:

Ամենամեծ արժեքը իրենից ներկայացնում է ինքը՝ ռեզինը, ուստի և հավաքված մաշված ռեզինը բաժանվում է տեսակների, մաքրվում է քաթանից, մեխերից, կաշվից և ապա յենթարկվում է հատուկ քիմիական վերամշակման, վորտեղ կտորի ամեն մի խառնուրդը այրվում է թթվումներով:

Դրանից հետո մնացող նյութը իր հատկություններով համարժեք է ներմուծվող կաուչուկին:

Ներկայումս նոր պատրաստվող ռեզինյա ապրանքների մեջ հին, արդեն ոգտադրված ռեզինը կալմում է 25—30 տոկոսը. հնդամյակի վերջում այդ տոկոսը պիտի մեծացվի մինչև 50, յեթե միայն ինքը, ընակչությունը միջոցներ ձեռք առնի ուժեղացնելու հին ռեզինի հավաքումը և արդյունաբերության հանձնումը: Յարոսլավում կառուցվող ռեզինե ապրանքների հսկա գործարանը կպահանջի հումուլթի մի ախլիսի քանակ, վորը կկլանի ամբողջ ռեզինե ապրանքների ուտիլը:

Բայց մենք ըստ հին սովորության այրում ենք հին մաշված կրկնակուշիկները և այլ մեղ համար անպետք ռեզինը, մոռանալով, վոր այդ խլամը մեծ փող արժի և կարող է փոխարինել արտասահմանի հումուլթին: 1928—29 թվին ուտիլ մթերոդները հավաքել են հին կրկնակուշիկ մոտավորապես 10.000 տոնն (600 հազար փութ), իսկ ռեզինոտրեստի գործարանները բաց են թողնում տարեկան 30—40 հազար տոնն ամեն տեսակի ռեզինի ապրանքներ, այնպես վոր հավաքված քանակը չի կաղմում նույնիսկ մեկ յերրորդը այն քանակի, վորը հնարավոր է հավաքել: Ահա թե ինչու, վորքան խնամքով վերաբերվինք ըստ յերևույթին մեղ համար անպետք իրերին, այնքան շատ ոգուտ կտանք արդյունաբերությանը և մեղ: Հին ռեզին հավաքելու հնարավորությունը մեր Միության մեջ՝ հսկայական է, և մենք պետք է ոգտադրենք այն:

Անցնենք ուտիլի հետևյալ տեսակին—չոփին:

Ինչպես կտվահատից, նույնպես և նրա արմատաթելերից ստացված յերկար թելերը յենթարկվում են գործարանային, կամ տնայնագործական վերամշակման և վեր են ածվում թելերի, կամ թուղ ու կանառային իրերի (վերջիններս գլխավորապես պատրաստվում են կտվահատի կոպիտ մասից—արմատաթելերից): Բայց կտվահատը և արմատաթելերը դաշտից հավաքելուց և վերամշակման յենթարկելուց հետո, արտադրողների մոտ մնում են ավելորդ մնացորդներ, վորոնք կոչվում են չոփ: Արդեն «չոփ» անունը միանգամայն բնորոշում է այդ ապրանքի բնույթը և հատկությունները:

Շնորհիվ նրա կարճ թելերի, արտադրության ներկա պայմաններում այն կամ դեն է ածվում, կամ դործ է ածվում տանիքներ ծածկելու համար: Չոփը իր ծագումով բաժանվում է յերկու մասի. կտավից դերձան պատրաստելիս ստացվող չոփ և մանելուց ստացվող չոփ:

Գյուղացիական տնտեսություններում, մանավանդ կտվահատագործական և կանեփագործական վայրերում, ուտիլի այդ տեսակից կուտակվում է հակառական քանակություն — տարեկան մոտավորապես 75—100 հազար տոնն (5—6 միլ. փութ): Իսկ մթերողները հավաքում են այդ քանակի 25—30 տոկոսից մի քիչ ավելին միայն: Մնացածը գյուղերում աննպատակ կերպով վոջնացվում է, առանց հասկանալու, վոր

չոփի հետ միասին տնտեսութանից դարձյալ աննպատակ և իզուր տեղը կորչում են միլիոնավոր ռուբլիներ:

Մինչև վերջին ժամանակներս չոփը համապատասխան կերպով տեսակների բաժանելու և ցախերից ու կողմնակի խառնուրդներից մաքրելուց հետո, արտասահման եր արտահանվում, վորտեղ կար կտվահատա-արմատաթելային դերձանի մեծ կարիք, ուտի այդ ապրանքը բարձր գներով վերամշակվում եր և սրտորաստվում գործվածքի համար պետքական թել: Իսկ մեզ մոտ այդ նյութը գործ եր ածվում միայն իրրև մեքենաների վրայից յուղը և ցեխը մաքրելու նյութ:

Ներկայումս մեզ մոտ կատարվում են չոփը վերամշակման միջոցով թել դարձնելու փորձեր և այս տարվանից ուտիլի այդ տեսակից արդյունաբերությունը պիտի վերամշակի արդեն մեծ չափերով, վորը հնարավորություն կտա հիմնական հումուլթի—կտվահատի և արմատաթելերի պակասը զգալի չափով կրճատելու, և կտա բնակչությանը ավելորդ մի քանի հարյուր հազար մետր զանազան կտավի գործվածքներ:

Տեխսիլ արդյունաբերությունից մնացող ավելցուկները:

Ինչպես գյուղացիական տնտեսության մեջ գործելիս և մանելիս ստացվում են զգալի քանակությամբ մնացորդներ (չոփ և այլն) նույնպես և տեքստիլ արդյունաբերությունը ունի մի շարք անպետք մնացորդներ, այսպես կոչված ուզար՝ «այրվածք»: Ուտիլի

այս տեսակն իր այդ անունը ստացել է վերամշակման ժամանակ թեղերի անհետ կորչելուց, յերբ թեղերի մի մասը անհայտ կորչում է «այլովում» ե: Բայց այդ անունը վերստինցել է նաև անպետք մնացողներին մնացած մասին, վերուհետև արդյունաբերության համար նրանք նույնպես կորած են:

Այսպես արդյունաբերության մեջ ստացվող ամբողջ կտավային հումուլթի մոտ 10 տոկոսը դառնում է անպետք ավելցուկ: Բայց քանի վոր արտասահմանում այդ ուղարկի պահանջը արդեն ներկայումս չափազանց չափ է, ուստի և ավելի ձեռնարկ յե այն վաճառել արտասահմանյան գործարաններին ստանալով ներանցից վալյուտա: Ինչպիսի մեծ տեղ է բռնում ուղարկի արտասահմանում, յերևում է նրանից, վոր կըտավատա արմատաթելային ավելցուկների 6—6,5 հազար տոնն ընդհանուր քանակից մոտավորապես 5—5,5 հազարը ուղարկվում է արտասահման:

Բացատրվում է այս բանը նրանով, վոր ԽՍՀՄ կտավատա-արմատաթելային գերծան արտադրողներից բռնում է առաջին տեղը:

Կտավատա-արմատաթելային ուղարկի մի մասը ըսպառվում է մեր արդյունաբերության կողմից գլխավորապես վոչ թե իբրև հումուլթ, այլ իբրև մեքենաներ արբելու նյութ:

Ներկայումս Միության մեջ կան մինչև 40 առանձին ֆաբրիկաներ, վորոնք սպառում են այդ տեքստիլ ուղարկ և բախկան զգալի մասը աշխատում ու ուտիլ-հումուլթով:

Վերջապես տեքստիլ ուղարկի յերրորդ տեսակը

հանդիսանում է բրդի արդյունաբերության ավելցուկները: Այդ ավելցուկները, մանավանդ նրանց բարձր տեսակները, այնպես, ինչպես և արհեստական բուրդը մտցվում է կրկին անգամ արտադրության մեջ: Միայն նրանց աննշան մասը (գործվածքները զգելուց ստացվող չովը) շնորհիվ գերծանի աննշան յերկարության անհնար է մտցնել արտադրության մեջ: Ուստի այդ տեսակը արտահանում են արտասահման, վորտեղ այն գործ են ածում դաշտերի պարարտացման համար:

Թված տեսակներով վերջանում է բուսական, կամ կենդանական ծագում ունեցող թելավոր նյութերից ստացվող ուտիլը: Բայց կա նաև ուտիլի մի ուրիշ խումբ, վորը իր հիմքում պարունակում է թելավոր նյութ, վորի համար հարկավոր է խսել առանձին: Այդ խումբը ունի միայն առանձին ընդհանուր կապ վերոհիշյալ տեսակների հետ:

Մակուլատուրա

Խոսքը, այս պես կոչված՝ մակուլատուրայի—այսինքն հին, ձեռագիր, կամ տպագիր, մի խոսքով այն բոլոր անպետք թղթի մասին է, վոր արվում են վառարաններում:

Մակուլատուրան կուտակվում է տպարաններում, հրատարակչության կենտրոններում, գրքի, կամ լրագրային հիմնարկներում, առևտրական, կամ արդյունաբերական ձեռնարկներում, բնակելի տներում և հասարակական զվարճալիքի վայրերում (այգիներ, թատրոններ, պարկեր): Շատ մեծ քանակությամբ մակուլատուրա կարելի յե հանել արխիվային հիմնարկներից,

վորտեղ տարիներով հավաքում են, զանազան տեղեկանքների համար թղթեր, փաստաթղթեր հին գրքեր և ցուցակներ: Ինքնըստինքյան հասկանալի չէ, Վոր նշանակված ժամկետը անցնելուց հետո նրանք դառնում են բոլորի համար բոլորովին անպետք խլամ: Յեղեկ են ուրինակ, դեպքեր, յերբ Գոստուրզը ստանում է արխիվների հին ցարական հիմնարկություններից մնացած գործեր, Վորոնք արդեն 100—150 տարուց ավելի չեն գույթյուն չունեն: Վոչ մի պատմական, թանգարանային, կամ գիտական արժեք չունեն, այդ արծերը: Նման արխիվները անհրաժեշտ է ջոկել և ուղարկել Փարբիկաները, վերամշակելու նրանից նոր, մաքուր, սպիտակ թուղթ:

ԽՍՀՄ-ում կան մոտ 40 թղթի Փարբիկաներ, Վորոնք հին ոգտադործված թղթից, յերբեմն ավելացնելով Վորոչ քանակի ցելյուլոզ պատրաստում են նոր, լավ տեսակի թուղթ, թե զանոգան իրեր փաթաթելու և թե գրելու համար:

Արտասահմանում մակուլատուրայի ոգտադործումը այնքան բարձր է դրված, Վոր ուրինակ Ամերիկայի թղթի զգալի մասը, բացառությամբ առանձնապես թանգադին և բարձր տեսակների, պատրաստվում է հենց այն հին լրագրների, տետրերի, կամ գրքերի մակուլատուրայից, Վորոնք մենք այրում ենք, կամ դուրս թափում:

Մեզ մոտ մակուլատուրայի հավաքումը աննշան է: Ամեն տարի բոլոր մթերողների կողմից հավաքվում է ամբողջ արտադրած թղթի միայն մեկ տասերորդ մասը: Որինակ՝ 1928—29 թվականին մակուլատուրա

հավաքված էր ընդամենը 60 հազար տոնն, այն ժամանակ, յերբ Անգլիայում այդ ուտիլից տարեկան հավաքվում է 200—250 հազար տոնն: Մակուլատուրայի, վատ հավաքման հիմնական պատճառներից մեկը հանդիսանում է այն, Վոր բնակչության լայն շրջանները անտեղյակ են այդ տեսակի ուտիլի կարևորության մասին, Վորի արդյունքն է հանդիսանում ծայր-արհամարական վերաբերմունքը դեպի այդ «աղբը», Վորը միլիոններ արժե:

Վոսկոք

Ուտիլի տեսակներից մեկը պետք է համարել նաև կենդանիների վոսկորները:

Պետական և կոոպերատիվ մթերող կազմակերպությունների կողմից վոսկորը բաժանվում է յերեք հիմնական տեսակների, Վորոնք կոչվում են ըստ իրենց կուտակման աղբյուրների: Ամենաարժեքավոր համարվում է յերչիկի վոսկորը, Վոր ստացվում է յերչիկային արտադրությունից: Ըստ արժեքի յերկրորդ տեղն է բռնում կեբակրի կոսկորը — խոհանոցներից, կեբակուրը յեփելուց ստացվող:

Վոսկորի այդ յերկու տեսակները մեր արդյունաբերության մեջ վերամշակվում են այնպիսի ձևով, Վոր վոսկորներից դուրս է գալիս ամբողջ նրանց մեջ յեղած ծուծը, կամ այսպես կոչված վոսկրային ճարպը: Վոսկրային ճարպից պատրաստում են սոեարին, Վորը գործ է ածվում մոմերի համար, ապա գլիցերին, Վոր մեծ չափերով արտահանվում է արտասահման և վեր-

շապես ուլեն — հատուկ խառնուրդ, վորը գործ է
ածվում տեքստիլ արդյունաբերութեան մեջ:

Ճարպահանք, նույնպէս և ամենացածր տեսա-
կի վոսկորից (յերբորդ տեսակի) . — դաշտային, աշ-
տինքն սատկած անասունների վոսկորից պատրաստ-
ովում և դլխավորապէս վոսկորի սոսինձ, վոսկորի
ալյուր, վոսկորի ածուխ և ժելատին: Վոսկորի սոսին-
ձը հալտնի և բոլորին: Նա գործ է ածվում թե ար-
դյունաբերութեան և թե առանձին տնտեսութեաննե-
րի մեջ: Վոսկորի ալյուր գործ է ածվում
շաքարի արդյունաբերութեան մեջ, շաքարի ֆիլ-
տրացիայի համար: Բացի դրանից վոսկորը ար-
տահանվում է արտասահման, վորտեղ նրան
գործադրում են պարարտացման նպատակների համար:

Մեր Միութեան մեջ ներկայումս կա 10 վոսկրա-
մշակման գործարաններ: Ընթացիկ հնգամյակի ըն-
թացքում նախատեսված է կառուցել դարձյալ մի քա-
նի խոշոր գործարաններ, վորոնց համար կպահանջվի
հսկայական քանակութեամբ հումուր:

Ներկայումս վոսկար է հալարվում հազիվ 100.000
տոնն. իսկ հնգամյակի վերջին այդ քանակը պիտի է
աւելի քան կրկնապատկվի:

Այդ բանի հնարավորութեանները մեր յերկրում
հսկայական են:

Վերցնենք թեկուզ հենց լայնածավալ տափաստան-
ները, վորտեղ տարիներով թափված է մնում դաշտա-
յին վոսկորը և սպասում, թե յե՞րբ են հալարելու և
տանելու գործարանները, ոգտակար ու պետքական ի-
րեր պատրաստելու համար: Բացի այդ մեր Միութեան

բնակչութեան բարեկեցութեանը տարե-ցտարի աւել-
ւանում է, մսի սպառումը աճում է, հետեապէս և պի-
տի աւելանա ճարպային (յերչիկի և կերակուրի) վոս-
կորը: Ամբողջ հարցը կայանում է միայն նրանում,
վորպեսպի բնակչութեանը հասկանա ուտելի այդ տե-
սակի մեծ արժեքը արդյունաբերութեան համար:

Մեծ արժեք են ներկայացնում նաև յեղջուրները և
սմբակները՝ վոչ միայն ընտանի, այլ և վայրենի կեն-
դանիների: Ուտելի այդ տեսակը ծառայում է իրեն
հումուր կոծակներ, սանրեր և այլ իրեր պատրաստե-
լու համար:

Հալարված յեղջուրի զգալի մասը արտահանվում
է արտասահման և աշխուղից գոյացած փողով գնվում
է ֆարբիկաների և գործարանների համար սարքավո-
րում:

Յեղջուրները և սմբակները կարելի յե հալարել
վոչ միայն սպանդանոցներում, վորտեղ հալարելը
պարտադիր է, այլ նաև առանձին գուղացիական,
կոլլեկտիվ և խորհրդային տնտեսութեաններում, —
սոհասարակ ամեն տեղ, վորտեղ մորթում են անա-
սուններ մսնդի համար, նույնիսկ վորսի ժամանակ
վորտեղ հանում են վայրենի կենդանիների յեղջուր-
ները և սմբակները:

Մետաղի կտորանք

Ուտելի բոլորովին առանձին տեսակներն են կաղ-
մում, մետաղի՝ յերկաթի և պողպատի կտորները:
Նրանք հատուկ վառարաններում (Մարտինի) հալման
անհրաժեշտ բաղադրիչ մասն են կազմում: Մետաղի

կտորները պահանջը ներկայումս կազմում է տարեկան մեկ միլիոն տոնն:

Արագ աճող արդյունաբերութեան և ինդուստրիացման տեմպը, վորը կատարում են կոմմունիստական կուսակցութիւնը և կառավարութիւնը, արդեն այժմ պահանջում է մետաղի ուտիլի հավաքում մեր Միութեան մեջ:

Ձնայած դրան միլիոնավար տոնն մետաղե կտորներ, առանց վորեւէ հսկողութեան թափված են բաց յերկնքի տակ, փչանում և ժանդոտվում են, այն ժամանակ, յերբ արդյունաբերութիւնը զգում է այդպիսի հումուլի մեծ սոլ:

Բացի հին յերկաթից և պողպատից, մեծ արժեք են ներկայացնում չուգունի կտորները, վոր հալում են չուգունե զանազան իրեր պատրաստելու համար — ինչպես՝ մեքենաների մասեր, զանազան խողովակներ և այլն:

Սպիտակ թիթեղը, թիթեղի մանր կտորտանքները կամ հին պահածոյի տուփերը, — ունեն արժեք, չնորհիվ այն բանի, վոր նրանք ծածկված են միանգամայն արժեքավոր նյութով — անագով: Այդ մետաղը հանելու համար անհրաժեշտ է, վորպեսզի թիթեղը ժանդոտված չլինի, վորովհետեւ ժանդը ուտում է ամբողջ անագը:

Չհաշված անագը, չափազանց մեծ արժեք ունեն պղնձի և բրոնզի կտորտանքը, արձիճը, ցինկը, ալյումինը և մյուս գունավոր մետաղները, վորոնք ամբողջովին վերահալման են դնում: Ներկայումս գունավոր մետաղների կարիքը այնքան մեծ է, վոր հանքերից

ստացվածը անկարող է այդ հումուլի ամբողջ պահանջը ծածկել և այդ ուտիլի — գունավոր մետաղների կտորտանք հավաքելը հանդիսանում է մեր ամենաբիւ պարտականութիւնը:

Լուրջ, դործնական վերաբերմունքը դեպի մեր տնային դործածութեան, կամ արտադրութեան մեջ յեղած ամեն տեսակի յերկաթե կտորտանքը — կարող է փոքրացնել այդ հումուլի պակասը:

Հիշված տեսակներով և խմբերով չեն սպառվում ուտիլ-հումուլի բոլոր տեսակները: Ամեն տարի, ամեն ամիս առաջ են դալիս նոր և նոր նյութեր, վորոնք կարող են փոխարինել արդյունաբերութեան բնական հումուլիին: Այսպես, արինակ՝ վերջերս մաշված վոտնամանները սկսեցին դործածել պարարտացման համար: Կաշվի դանազան կտորտանքները արտահանվում են արտասահման, վորտեղ նրանցից պատրաստում են կաշվի իմիտացիա (կեղծում): Այդ կաշվից պատրաստում են գեղեցիկ պայուսակներ, ճամբրուկներ: Ներկայումս փորձեր են արվում նույնիսկ ջրաբույսերից պատրաստել թուղթ ու կարտոն: Ամեն մի խոտ, ամեն մի առարկա, վորքան նա կորցրած լինի իր նախնական նշանակութիւնը, այնուամենայնիվ կարելի յե ոգտագործել, ուտիլիզացիայի յենթարկել: Այժմյանից դրժվար է ասել, թե ուտիլի գործը ինչ զարգացման կարելի էլինի հասցնել լայն մասսաների ստեղծագործական ինիցիատիվով: Համենայն դեպս ուտիլի այն տես-

ասակները, վորոնք գոյութիւն ունեն այժմ, ունեն հըս-
կայական սպազար և դարգացման հեռանկարներ:

Ով ե ընդունում ուտիլը

Այժմ մեզ համար պարզ է, ի՞նչ է ուտիլը և նրա ի՞նչ տեսակները կան մեր տնտեսութեան և արտադրութեան մեջ, ինչպէս քաղաքում, այնպէս և գյուղում: Հաս-
կանալի յե նաև ուտիլի ունեցած նշանակութիւնը մեր արդիւնաբերութեան համար: Ուտիլ յեղրափախման մեջ ասենք՝ ո՞վքեր են հալածում ուտիլը և ո՞ւր պետք է հանձնել այն:

Ուտիլի հիմնական հալածողներն են հանդիսա-
նում Գոստորգը և կոոպերացիան: Գոստորգը ունի մեր ամբողջ յերկրում լայնորեն ճշուղալորված ուտիլի հալածման կայաններ և պահեստներ, վորոնք ի վիճա-
կի յեն սպասարկելու ամբողջ Միութեան ազգայնակու-
թեանը:

ԽՍՀՄ-ում չկա մի այնպիսի անկյուն, վորտեղ կապ հաստատված չլինի Գոստորգի մոտակա կայանի հետ:

Ամեն մի գյուղում, սպառկոտալի ամեն մի խա-
նութ պարտաւոր է ընդունել ազգայնակութեանից ամ-
բողջ հալածած ուտիլը և հանձնել:

Բացի այդ հատուկ հալածողներ չըջում են գյուղից-
գյուղ և փողով, կամ մանր ապրանքների — գալան-
տերյայի, ապակեղենի, թաշկինակների, թելի, ասե-
ղի, խաղալիքների հետ փոխանակութեան միջոցով ըն-
դունում են ամեն տեսակի ուտիլ Գոստորգի համար:

Քաղաքներում կազմակերպված են հատուկ պա-

հեստներ, վորտեղ հալածվում են բնակելի տներից ամ-
բողջ աղբը: Խնդիրը կայանում է նրանում, վորպէսզի
ամեն մի տան մեջ, ամեն մի բնակարանում գոյութիւն
ունենա հատուկ արկղ, կամ պարկ, վորտեղ տանտի-
կիները կհալածեն ամբողջ անպետք խլամը, վորի
կարիքը այնքան մեծ է մեր արդիւնաբերութեան մեջ:

Ամեն մի Փաբրիկա և գործարան են գալիս ժա-
մանակ առ ժամանակ Գոստորգի հատուկ աշխատակից-
ները և վերցնում են ամբողջ ուտիլը, վերամշակման
համար ձեռնարկներին հասցնելու համար:

Արդիւնաբերութեան մեջ մշակվող ամեն մի ավե-
լորդ կիլլորգում ուտիլը կտա ավելորդ արժեքներ և
կալեւացնի մեր յերկրի գործվածքների, թղթի, մե-
տաղի, մեքենաների և այլ ապրանքների կարիքի բա-
վարարումը:

Դուրս մի թափեք ուտիլը, բացատրեցեք ձեռ ըն-
կերներին և հարեաններին նրա ունեցած նշանակու-
թեանը ժողովրդական տնտեսութեան համար:

Ուտիլի ամեն մի հանձնողը, վորչ միայն ամիւլաց-
նում է իր անձնական յեկամուտը, այլ կատարում է
մեծ, հասարակական գործ: Ուտիլի շատ տեսակները
բալարար չափով չեն հալածվում: Գործ շատ կա
անելու:

Ուտիլի հալածման գործում անհրաժեշտ է ընդ-
գրկել գյուղական ՓՈՅ-երը, հարկավոր է կազմակեր-
պել ուտիլի պարբերաբար հանձնումը կոլեկտիվ և
խորհրդային տնտեսութեանների կողմից:

Քաղաքներում անհրաժեշտ է այդ գարծի մեջ քա-
չել գործադուրկները կոլեկտիվները: Այդ բանը մի

կողմից վորչափ կսկսեցին զործադրելությունը, մյուս կողմից՝ կալեւացնի արդյունաբերությանը, հանձնվող քանակը:

Միաժամանակ բնակչությունը կսովորի պահպանել ուտիլը և հանձնել այն հատկապես այդ զործով զբաղվող կաղմակերպություններին:

Ուտիլ հավաքողների մի մասը կազմված է մսի առևտրականներից, չարչիներից, ձայնագուրկներից և նախկին առևտրականներից, վորոնք մեզ սոցիալապես խորթ են:

Նրանց պետք է փոխարինել մեր խորհրդային հավաքողներով:

ՀԼԿՑՄ-ի ԿԿ-ի վերջին պլենումը վորոշեց կազմակերպել հատուկ կոմյերիտական բրիգադներ, կոմյերիտ — արշավ ուտիլ հավաքելու և բացատրական կամպանիա անցկացնելու համար և կաղմակերպել յերկարատե միահամուռ աշխատանք ուտիլ մթերող կազմակերպությունների հետ միասին:

Սմեն մի բանվոր, դյուղացի, ծառայող, տանտիկին, յերիտասարդությունը, պիոներները, դպրոցականները և բոլոր հասարակական կաղմակերպությունները պարտավոր են ողնել կոմյերիտությանը և արհազանդ տալ նրա կոչին:

Միայն աշխատավոր լայն մասսաների մասնակցությունը, կղնի ուտիլի հավաքման գործը հարկավոր բարձրության վրա, կթուլացնի հումույթի կախումը ստարյերկրա կապիտալից և կինայի մեր վարլյուտան:

Ուտիլի հավաքմանը և հանձնմանը մասնակցություն ցույց տալով, ոգնած կլինենք հնգամյակի ավելի արագ կատարմանը, կարագացնենք մեր սոցիալիստական շինարարությունը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

62

Ինչ է ուսիր
 Փառք
 Ռեզիլ
 Զօփ
 Տեղադիր արդյունաբերության մասերի ավելցուկները
 Մակառար
 Վասիլ
 Մեծագույն կտորատու
 Ո՞վ է ընդունում աւարը

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՄԱՐԶԻ

1. Երեմյան
2. Լենինական
3. Ղարաղլիս
4. Դիլիջան
5. Կիզեն-կոչ
6. Մուլա զեկչինսկի
7. Նոր - Բայազետ
8. Սյունյանական
9. Կամարլու
10. Սյունյանական
11. Ե. Արտա
12. Երևանական

<< Ազգային գրադարան

ԳԻՆՆ Ծ 10 ԿԱՊ.

14.028
1 234

ԿՈՄՍՈՍՈՒՆԵՐՆ ՈՒ ՊԻՈՆԵՐՆԵՐԸ
ՊԵՏՔ Ե ՈՐԻՆԱԿԵԼԻ ԼԻՆԵՆ ՈՒՏԻԼ
ՀԱՎԱՔԵԼՈՒ ԳՈՐԾՈՒՄ

ԱՄԲՈՂՋ ՈՒՏԻԼԸ ԽՍՀՄ ԻՆԴՈՒՍ-
ՏՐԻԱԼԻԶԱՑԻԱՅԻ ՀԱՄԱՐ

Գրականության համար դիմել Թիֆլիս Կոմիտեներին

Փաղոց „Ջալուտիլ“ տիկնիկին № 22/67